

# **OPINIE**

## **asupra Proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție**

### **Considerații generale**

#### ***Autorul Proiectului***

Proiectul este promovat de către Ministerul Justiției, fiind elaborat de către un grup de lucru înființat în acest scop. Astfel, în fond, sunt respectate limitele de competență instituțională, reforma sistemului justiției și de drept fiind unul din domeniile de activitate ale autorului nemijlocit al Proiectului în virtutea pct. 6 subpct. 1) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Justiției, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 698/2017.

#### ***Categoria de lege***

Proiectul este promovat în calitate de lege organică, categorie de lege care corespunde exigențelor art. 72 alin. (3) lit. e) și ale art. 115 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova.

#### ***Scopul, obiectul și structura Proiectului***

Potrivit preambulului, scopul declarat al Proiectului constituie sporirea integrității și profesionalismului judecătorilor, precum și fortificarea rolului Curții Supreme de Justiție (CSJ).

În conformitate cu art. 1 alin. (1) din Proiect, prin acesta se reglementează:

- rolul și atribuțiile instanței supreme;
- procedura de examinare a demersului în interesul legii;
- modul de selectare și numire a judecătorilor, președintelui și vicepreședintelui CSJ;
- organizarea internă a CSJ.

Proiectul este structurat în patru capitole, și anume:

- Dispoziții generale;
- Judecătoria și organizarea internă a CSJ;
- Evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ;
- Dispoziții finale și tranzitorii.

Referitor la structura Proiectului, în Considerații particulare, am formulat mai multe obiecții și propuneri.

Ca remarcă generală reținem că Proiectul nu poate fi susținut, în principiu, în partea ce ține de evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ. Conceptul suscită probleme din perspectiva standardelor internaționale, dar și normelor constituționale. Raționamentele în acest sens se conțin în compartimentul ce urmează.

#### ***Fundamentarea Proiectului***

În conformitate cu art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, Proiectul este însoțit de Notă informativă, care cuprinde informații referitoare la:

- autor și participanții la elaborarea Proiectului;
- condițiile ce au impus elaborarea Proiectului și finalitățile urmărite;

- principalele prevederi ale Proiectului și evidențierea elementelor noi;
- fundamentarea economico-financiară;
- modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare;
- avizarea și consultarea publică a Proiectului.

Pornind de la faptul că Proiectul conține reglementări cu impact asupra bugetului, precum și prevede reorganizări și reforme instituționale, în virtutea art. 25 alin. (2) din Legea nr. 100/2017, Proiectul a fost supus analizei de impact. Analiza de impact, potrivit Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2019, cuprinde informații privind:

- definirea problemei;
- stabilirea obiectivelor;
- identificarea opțiunilor;
- analiza impacturilor opțiunilor;
- implementarea și monitorizarea;
- consultarea.

Totuși, în partea ce ține de Capitolul al III-lea, Proiectul nu este unul fundamentat și nu poate fi susținut în principiu.

Capitolul al III-lea, intitulat Evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ, detaliază aspectele ce țin de:

- subiecții evaluării;
- etapele evaluării;
- procedura de evaluare a integrității etice și financiare;
- contestarea deciziei cu privire la eșuarea evaluării integrității etice și financiare;
- procedura de evaluare a profesionalismului;
- contestarea hotărârii CSM;
- transferul judecătorilor CSJ care au promovat evaluarea extraordinară;
- evaluarea candidaților pentru funcția de judecător al CSJ;
- remunerarea judecătorilor CSJ.

Argumentând necesitatea evaluării extraordinare a judecătorilor CSJ, autorul susține că Justiția nu se bucură de încredere din partea cetățenilor. Făcând referire la datele ediției din iunie 2021 a Barometrului Opiniei Publice (BOP), autorul se limitează la cele ce țin de Justiție, evitând să le nuanțeze pe cele care privesc celelalte puteri în stat. Potrivit aceleiași ediții a BOP, 44% din respondenți nu au deloc încredere în Justiție, 46,6% - în Guvern, 50,5% - în Parlament. De fapt, aceste date vorbesc despre o criză de credibilitate, cu care se confruntau, la acel moment, toate puterile în stat.<sup>1</sup>

Și rezultatele Indicelui Perceperii Corupției (IPC), la care face referire autorul, descurajează. Însă, cu certitudine, nu numai Justiția poate fi învinovățită de rezultatele modeste pe care le obține Republica Moldova în clasament.<sup>2</sup> De altfel, IPC tocmai demonstrează că evaluarea extraordinară a judecătorilor ar putea să nu-și atingă rezultatul scontat. Ucraina și Albania, țări care au aplicat proceduri similare, s-au poziționat și mai modest decât Republica Moldova în clasament.

Într-adevăr, opinia publică a fost revoltată de cazul judecătorului, care, la începutul anului 2016, a fost promovat la CSJ, deși declarase că a cumpărat un automobil de lux la doar 11.000 MDL. Însă,

<sup>1</sup> Datele BOP pot fi accesate la link-ul: <http://bop.ipp.md/>.

<sup>2</sup> Datele IPC pot fi accesate la link-ul: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>.

mașini, cumpărate și vândute, la prețuri sub valoarea de piață pot fi găsite și în declarațiile altor oficiali, inclusiv ale celor care susțin și promovează conceptul evaluării extraordinare a judecătorilor.

De fapt, cuantificarea corupției într-un sector în baza sondajelor de opinie publică, fără o coroborare a acestora cu statisticile privind criminalitatea, nu este tocmai cel mai potrivit mijloc de analiză a fenomenului. Or, poate exista o discrepanță între corupția percepută (sondaje de opinie publică) și cea reală (statistici privind criminalitatea). Este și cazul Judiciarului în Republica Moldova, judecătorii nefiind în topul persoanelor vizate de dosarele de corupție, dar nici în topul persoanelor în privința cărora au fost constatate încălcări de către Autoritatea Națională de Integritate.

Totuși, potrivit Avizului nr. 21 (2018) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) „Prevenirea corupției în rândul judecătorilor”, percepția poate fi la fel de dăunătoare pentru funcționarea unui stat democratic ca și corupția în sine (paragraful 10).<sup>3</sup> CCJE consideră că motivele pentru existența sau inexistența unei discrepanțe semnificative între corupția reală și percepută în sistemul judiciar într-un anumit stat are legătură în principal cu (ne)transparența, adică lipsa de deschidere sau caracterul taciturn al sistemului judiciar. Sistemul judiciar, ca a treia putere a statului, este într-o oarecare măsură limitată în ceea ce privește politica de informare de obligații specifice care îl împiedică să răspundă eficient la critici venite din exterior. Aceste obligații sunt obligația la discreție, inclusiv dreptul la un proces corect și respectarea prezumției de nevinovăție, precum și obligația de a fi rezervat (paragraful 55). În afara sistemului judiciar, comportamentul altor grupuri profesionale joacă un rol important printre factorii care conduc la percepții de corupție în rândul judecătorilor. De exemplu, în dosarele pe rol nu este deloc neobișnuit ca procurorii și avocații să utilizeze tactici, cum ar fi acuzațiile în media, pentru a influența opinia publică (paragraful 56). În principiu, sistemul judiciar trebuie să accepte faptul că criticile sunt o parte a dialogului dintre cele trei puteri ale statului și cu societatea ca întreg, unde media liberă joacă un rol indispensabil. Cu toate acestea, există o delimitare clară între libertatea de expresie și criticile legitime pe de o parte, și lipsa de respect și presiuni asupra sistemului judiciar pe de altă parte. Politicienii, alți funcționari din poziții publice sau media, mai ales în dosarele pe rol și în timpul campaniilor politice, nu ar trebui să utilizeze argumente simpliste, populiste, sau demagogice și să dezinformeze în mod deliberat publicul, aducând critici iresponsabile sistemului judiciar și nerespectând principiul prezumției de nevinovăție. În consecință, acestea pot crea o atmosferă de neîncredere publică în sistemul judiciar și pot, în anumite cazuri, să încalce principiul unui proces echitabil stabilit prin Articolul 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (paragraful 57).

În general, faptul că Judiciarul se confruntă cu anumite probleme nu poate fi contestat. Totuși, soluțiile promovate de Executiv și adoptate de Legislativ, ca și raporturile între puteri, ar trebui să se ghideze de principiile fundamentale garantate constituțional, care ar trebui să fie tratate în spiritul standardelor internaționale în domeniu.

În sensul Avizului nr. 18 (2015) al CCJE „Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă”, deși toate cele trei puteri au responsabilitate comună în a asigura separația corectă dintre ele, nici acest principiu, nici acela al independenței judiciare nu trebuie să împiedice dialogul dintre puterile statului. Mai curând, este o nevoie fundamentală de discurs respectuos între toate acestea, care să țină seama atât de separarea necesară, cât și de interdependența necesară între puteri. Rămâne vitală însă condiția ca puterea judecătorească să fie liberă de conexiuni nepotrivite și de influență necuvenită din partea celorlalte puteri ale statului (paragraful 11). CCJE insistă – analizele și criticile aduse de o putere a statului celorlalte puteri trebuie făcute într-un climat de respect reciproc. Comentariile critice neechilibrate ale politicianilor

---

<sup>3</sup> Toate avizele CCJE pot fi accesate la link-ul: <https://www.coe.int/en/web/ccje/ccje-opinions-and-magna-carta>.

sunt iresponsabile și pot cauza o problemă gravă, deoarece pot submina încrederea publică în puterea judecătorească și, în cazuri extreme, pot fi echivalente cu un atac la adresa echilibrului constituțional al statului democratic (paragraful 52).

Este de netăgăduit importanța integrității judiciare pentru un stat de drept. Potrivit Avizului nr. 21 (2018) al CCJE „Prevenirea corupției în rândul judecătorilor”, integritatea judiciară este principala condiție pentru un sistem național de justiție eficient, eficace și imparțial. Ea este strâns legată de conceptul de independență judiciară, care garantează integritatea, în timp ce integritatea consolidează independența (paragraful 2). Ar trebui să se implementeze cadrul legislativ și de reglementare necesar pentru a preveni corupția în sistemul de justiție. De asemenea, ar trebui să se ia toate măsurile pentru a garanta și menține o cultură a integrității judiciare, o cultură a toleranței zero față de corupție, la toate nivelurile sistemului judiciar, inclusiv în ceea ce privește personalul din instituții, precum și o cultură a respectului față de rolul specific al sistemului judiciar. Totuși, combaterea corupției nu ar trebui folosită pentru a prejudicia independența sistemului judiciar (paragraful 18). De altfel, CCJE atrage atenția asupra efectelor negative ale lustrației ca mijloc de combatere a corupției. Procesul prin care toți judecătorii sunt evaluați din punct de vedere al corupției, iar cei care nu trec evaluarea sunt eliberați din funcție și posibil trimiși în judecată, poate fi instrumentalizat și astfel utilizat în mod incorect pentru a elimina judecătorii „indezirabili” politic. Simplul fapt de a fi judecător într-un stat membru în care sistemul judiciar este compromis la nivel sistemic este, din punct de vedere al standardelor democratice, insuficient pentru a stabili responsabilitatea individuală a judecătorilor. Un alt aspect care rezultă de aici privește garanția că procesul va fi desfășurat de organisme competente, independente și imparțiale (paragraful 28).

Capitolul al III-lea din Proiect nu asigură aceste garanții, astfel periclitând principiul independenței judecătorilor și contravenind standardelor-cheie.

În sensul Cartei europene privind statutul judecătorilor, în privința oricărei decizii referitoare la selectarea, recrutarea, numirea în funcție, desfășurarea carierei sau încetarea mandatului unui judecător, statutul prevede intervenția unei autorități independente de puterea executivă și puterea legislativă, în care cel puțin jumătate din membrii ei să fie judecători aleși de către egalii lor, conform unor modalități care să garanteze reprezentarea cea mai largă a acestora (pct. 1.3). Cu excepția cazului când promovările se conferă judecătorilor strict pe baza vechimii, sistem pe care Carta nu l-a exclus în măsura în care este considerat ca un înalt protector al independenței, dar care mai presupune în sistemele naționale și garantarea absolută a calității recrutării, este important ca independența și imparțialitatea judecătorului să nu fie prejudiciate prin promovare. Ceea ce este de temut este atât judecătorul blocat în mod ilegal în promovare, cât și cel promovat în mod excesiv. Acesta este motivul pentru care Carta definește criteriile de promovare ca fiind exclusiv calitățile și meritele constatate în exercitarea funcției încredințate judecătorului, apreciată prin intermediul evaluărilor obiective efectuate de către unul sau mai mulți judecători, menționând că aceste evaluări trebuie să facă obiectul unei discuții cu cei interesați. Pe baza aprecierii făcute în urma evaluărilor, sunt pronunțate promovările de către instanța prevăzută la pct. 1.3., sau la propunerea, recomandarea, cu acordul sau în urma avizului său (pct. 4.1.). De altfel, Carta impune și anumite garanții privind procedura disciplinară – sancțiunea disciplinară nu poate fi luată decât la decizia, urmând propunerea, recomandarea sau cu acordul unei jurisdicții sau autorități, cel puțin jumătate din membrii căreia să fie judecători aleși (pct. 5.1).

Aceste condiții-cheie sunt dezvoltate de alte documente relevante, cum ar fi Recomandarea Consiliului European nr. (94)12 privind independența, eficiența și rolul judecătorilor, dar și multiplele avize ale CCJE, cum ar fi:

- Avizul nr. 1 (2001) referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor;
- Avizul nr. 3 (2002) asupra principiilor și regulilor privind conduita profesională a judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității;
- Avizul nr. 10 (2007) privind consiliul judiciar în serviciul societății;
- Avizul nr. 17 (2014) asupra evaluării activității judecătorilor, calității justiției și respectării independenței sistemului judiciar;
- Avizul nr. 24 (2021) „Evoluția consiliilor judiciare și rolul acestora în cadrul sistemelor judiciare independenței și imparțiale”.

În aceeași ordine de idei, prevederile din Capitolul al III-lea contravin mai multor prevederi din articolele 116, 121/1 și 123 din Constituție. În sensul normelor constituționale, judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii. Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii (CSM). Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora. CSM este garantul independenței autorității judecătorești, care asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. CSM își exercită atribuțiile în mod direct sau prin intermediul organelor sale specializate.

Din perspectiva jurisprudenței Curții Constituționale,<sup>4</sup> care se referă la evaluarea extraordinară a Procurorului General, însă ar putea fi raportată la proiectul în speță, Constituția prevede explicit subiectele cu atribuții decizionale în cariera judecătorilor – CSM și Președintele Republicii Moldova. Cadrul constituțional național impune mai curând o regulă strictă privind competențele CSM, iar orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. În sens contrar, va fi compromis scopul creării unei asemenea autorități la nivel constituțional. Simpla implicare a unui corp de experți, cum ar fi și comisia de evaluare propusă, nu ar presupune, în mod necesar, un element inacceptabil de politizare. Legea poate lăsa loc, în principiu, pentru alte organisme care contribuie la activitatea CSM sau căroră CSM le poate delega o parte din competențele sale. Un organism specializat implicat poate fi constituțional dacă nu uzurpează competența substanțială decizională a CSM. Dacă un organism extern are un rol consultativ, acesta nu interferează substanțial cu mandatul constituțional al CSM. Însă, în speță, comisia de evaluare nu are doar un rol consultativ. Astfel, se intervine substanțial în mandatul constituțional al CSM, ceea ce contravine Constituției.

---

<sup>4</sup> Ne referim la: Hotărârea Curții Constituționale nr. 8/2013 pentru controlul constituționalității unor hotărâri ale Parlamentului referitoare la numirea și revocarea Procurorului General (Sesizarea nr. 15a/2013); Hotărârea Curții Constituționale nr. 13/2020 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură, a Hotărârii Parlamentului nr. 101 din 30 iulie 2019 privind înaintarea candidaturii la funcția de Procuror General interimar al Republicii Moldova și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 1232-VIII din 31 iulie 2019 privind desemnarea domnului Dumitru Robu în funcția de Procuror General interimar (sesizarea nr. 168a/2019).

Reamintim că, practic, din aceleași considerente au fost declarate neconstituționale prevederile, care se refereau la judecători, din Legea nr. 271 /2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice.<sup>5</sup>

De fapt, Proiectul, în partea ce ține de evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ, nefiind fundamentat convingător, pare a fi conjunctural. Singurul efect urmărit pare a fi substituirea, în funcții importante, a unor persoane cu altele. În acest sens de idei, reiterăm că, potrivit Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisiei de la Veneția), modificările legislative nu trebuie să fie *ad hominem*, altfel spus – ele nu trebuie să urmărească substituirea titularilor de funcții specifice sub pretextul reformei instituționale.<sup>6</sup>

În aceeași ordine de idei, reamintim că un proiect similar a fost supus expertizei de Comisia de la Veneția, mai multe aspecte problematice menținându-se și în actualul Proiect.<sup>7</sup>

Proiectul este problematic și din perspectiva opiniei Comisiei de la Veneția asupra proiectului de lege privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor – prin Proiect se propune extinderea Legii nr. 26/2022 asupra procedurii de evaluare a judecătorilor CSJ și asupra candidaților la funcția de judecător al CSJ.<sup>8</sup>

### Considerații particulare

**La preambul** – este de recomandat excluderea acestuia. În conformitate cu art. 43 din Legea nr. 100/2017, în preambulul actului normativ sunt prevăzute scopul și rațiunea adoptării, aprobării sau emiterii actului normativ, motivația social-politică, economică sau de altă natură, precum și direcțiile principale care sunt reflectate în actul normativ. Preambulul precedă clauza de adoptare și nu conține norme juridice și reguli de interpretare. De regulă, acesta însoțește un act normativ de importanță majoră pentru societate – condiție care nu este îndeplinită de Proiect. Este de notat că legile-cadru în domeniu (Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească și Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului) nu conțin vreun preambul. Mai mult, scopul este formulat destul de confuz – or, în fapt, Proiectul ar trebui să urmărească reglementarea statutului CSJ, evaluarea judecătorilor urmând să fie tratată ca un mijloc prin care s-ar decide asupra reconfirmării în funcții a acestora urmare a reducerii numărului de judecători ai CSJ. Reiterăm și cele reținute de Comisia de la Veneția la proiectul anterior similar – una din preocupările majore ridicate de procesul de reformă este combinarea acestuia cu procesul de evaluare. Această amalgamare a două obiective diferite estompează temeiurile care ar putea justifica evaluarea extraordinară și interferează cu principiul securității mandatului. Această justificare este cu atât mai importantă cu

<sup>5</sup> A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 32/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate) (sesizarea nr. 115g/2017).

<sup>6</sup> Amicus Curiae Brief for the Constitutional Court of the Republic of Moldova on the amendments to the Law on the Prosecutor's Office, adopted by the Venice Commission at its 121<sup>st</sup> plenary session (Venice, 6-7 December 2019) (CDL-AD(2019)034-e), [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)034-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)034-e).

<sup>7</sup> A se vedea: Joint interim opinion of the Venice Commission and the Directorate of Human Rights (DHR) on a Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on the draft law on the reform of the Supreme Court of Justice and the Prosecutor's Office, adopted by the Venice Commission at its 120<sup>th</sup> Plenary Session (Venice, 11-12 October 2019), CD-AD(2019)020-e, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)020-e).

<sup>8</sup> A se vedea: Joint opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on some measures related to the selection of candidates for administrative positions in bodies of self-administration of judges and prosecutors and the amendment of some normative acts, adopted by the Venice Commission at its 129<sup>th</sup> plenary session (10-11 December 2021), CDL-AD(2021)046-e, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)046-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)046-e).

cât procesul de evaluare poate crea un precedent periculos, sugerând că fiecare schimbare de guvern va fi urmată de o reevaluare a judecătorilor, ceea ce riscă să demotiveze sistemul judiciar și să reducă independența (paragraful 85).

**La Dispoziții generale** – este de sugerat reconsiderarea locului prevederilor din articolele 2-5 din Proiect. În conformitate cu art. 41 din Legea nr. 100/2017, între elementele constitutive ale unui act normativ se regăsesc dispozițiile generale și cele de conținut. În sensul art. 45 din Legea nr. 100/2017, dispozițiile generale ale actului normativ sunt prevederile care: determină obiectul, scopul și domeniul de aplicare; orientează întreaga reglementare; explică termeni (noțiuni) și definesc concepte. În opinia noastră, prevederile din articolele 2-5 din Proiect nu constituie dispoziții generale, ci dispoziții de conținut în accepțiunea art. 46 din Legea nr. 100/2017. Articolele conțin prevederi referitoare la rolul și atribuțiile CSJ, astfel reglementând în fond raporturile care formează obiectul actului normativ, obiect statuat în art. 1 alin. (1) din Proiect. Este de recomandat revizuirea structurii Proiectului prin excluderea articolelor 2-5 din Capitolul I, Dispoziții generale, includerea acestora în dispoziții de conținut, într-un capitol separat, care ar putea fi intitulat „Rolul și atribuțiile Curții Supreme de Justiție”, cu renumerotarea capitolelor ulterioare. În Dispoziții generale ar putea să fie menținute, în articole separate, cele expuse în art. 1. Eventual, ar fi important să se specifice că prevederile altor acte normative se aplică în măsura în care acestea nu contravin prevederilor Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

**La art. 2 alin. (2) lit. a)** – este de recomandat excluderea cuvintelor „interpretarea și”, altfel prevederile vor suscita probleme de neconformitate din perspectiva art. 66 lit. c) din Constituție, dar și din perspectiva articolelor 71 și 72 din Legea nr. 100/2017. Potrivit normelor constituționale citate, interpretarea legilor ține de atribuțiile de bază ale Parlamentului. Legea nr. 100/2017 dezvoltă aceste prevederi, prevăzând că interpretarea actelor normative se efectuează cu scopul clarificării sensului unui act normativ sau al unor dispoziții din acesta. Prin interpretare se oferă soluții juridice de aplicare a normei de drept în sensul exact al acesteia. Interpretarea este oficială când se efectuează prin acte normative de interpretare sau prin acte de aplicare a normelor de drept de către instituțiile abilitate. Actele de interpretare oficială a Constituției și a legilor constituționale sunt adoptate de către Curtea Constituțională. Alte acte normative se interpretează de către autoritățile care le-au adoptat, aprobat sau emis. Actul normativ se interpretează printr-un act normativ de aceeași categorie și forță juridică. Reținem obiecția și recomandarea și pentru cuvintele „interpretării și” din art. 3, pentru cuvintele „interpretarea sau” din art. 5 alin. (3), pentru cuvintele „interpretare sau” din art. 5 alin. (5) din Proiect.

**La art. 2 alin. (2) literele b) și c)** – este de sugerat comasarea prevederilor într-o singură literă, care ar putea fi expusă în următoarea redacție: „examinarea categoriilor de cauze stabilite de lege”. În ambele cazuri, categoriile de cauze urmează a fi enumerate prin norme de ordin procedural conținute în alte legi. Actuala redacție conținută în lit. c) - „a cauzelor cu cea mai mare importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului” – este prea generală pentru a fi utilă.

**La art. 3 lit. e)** – este de recomandat excluderea prevederilor. Prevederile, din perspectiva Plenului CSJ, sunt excesiv de discreționare. Este important ca atribuțiile CSJ să fie expuse, expres și exhaustiv, în lege.

**La art. 5** – este de sugerat reconsiderarea conceptuală a prevederilor. În fapt, se propune obligativitatea hotărârilor emise urmare a examinării demersului în interesul legii, caracterul obligatoriu al unor astfel de hotărâri generând anumite preocupări. Avizul nr. 20 (2017) al CCJE

„Rolul instanțelor în aplicarea uniformă a legii” insistă asupra faptului că aplicarea egală și uniformă a legii garantează caracterul său general, egalitatea în fața legii și securitatea juridică. Dar necesitatea de a garanta aplicarea uniformă a legii nu ar trebui să conducă la o rigiditate a acestei aplicări, nici să restrângă excesiv evoluția sa corectă și nici să pună în discuție principiul independenței judecătorilor (paragraful 1). Conform principiului conformării la precedentele hotărârilor judecătorești pronunțate (*stare decisis*), în statele de *common law* numai jurisdicțiile superioare și, în anumite condiții, jurisdicțiile de același grad pot proceda la o schimbare de jurisprudență în raport cu precedentele, în timp ce jurisdicțiile inferioare sunt în general ținute de precedentele jurisdicțiilor superioare. De aceea această incapacitate nu este considerată incompatibilă cu cerința de independență a judecătorilor (paragraful 33). Din contră, în numeroase state de drept civil, garanția (constituțională) a independenței judecătorilor înseamnă, în special, că judecătorii sunt legați, în luarea hotărârii, de Constituție, tratatele internaționale și legislație, dar nu și de deciziile în justiție pronunțate de jurisdicții superioare în cauze similare anterioare. Așadar se admite că instanțele inferioare pot și ele să se îndepărteze de la jurisprudența stabilită de instanțele superioare. CCJE admite că tradițiile judiciare diferite pot conduce la o percepție diferită a raporturilor între, pe de o parte, precedentele jurisdicțiilor superioare și, pe de altă parte, independența judecătorilor din jurisdicțiile inferioare, și că aceste două concepte distincte pot continua să coexiste (paragraful 34). Este esențial totuși ca, în primul rând, dacă o jurisdicție inferioară alege să nu se conformeze unui precedent sau unei jurisprudențe constante a unui grad de jurisdicție superior, condițiile pentru motivare să fie întocmai aplicate. În al doilea rând, dacă o jurisdicție inferioară se îndepărtează de un precedent sau o jurisprudență constantă a unei jurisdicții superioare, ar trebui să fie posibil, în general, să se formuleze recurs împotriva hotărârii, la acea jurisdicție superioară. Aceasta din urmă ar trebui să statueze în ultimă instanță cu privire la chestiunea în litigiu și ar trebui să aibă posibilitatea de a decide să mențină jurisprudența anterioară sau să o modifice având în vedere argumentele avansate de jurisdicția inferioară (paragraful 35).

**La art. 7** – este de recomandat reconsiderarea conceptuală a normelor. În primul rând, dacă se insistă asupra unei componente mixte a CSJ, textul legii trebuie să fie cât mai exact. Astfel, urmează excluderea cuvintelor „cel puțin” din alin. (1) lit. a), precum și a cuvintelor „cel mult” din alin. (1) lit. b). Or, potrivit redacției actuale, CSJ ar putea să fie constituită din 19 judecători din rândul judecătorilor și 1 judecător din rândurile non-judecătorilor. În al doilea rând, recrutarea judecătorilor CSJ din rândul non-judecătorilor contravine principiului profesionalismului, așa cum acesta ar trebui să fie tratat din perspectiva standardelor în domeniu, în special – Avizul CCJE nr. 4 (2003) privind formarea inițială și continuă specifice judecătorilor la nivel național și european. Nu este clar motivul pentru care candidaților non-judecători nu se aplică, cel puțin, obligația susținerii unui examen în fața Comisiei de absolvire a Institutului Național al Justiției (INJ) – condiție de îndeplinit, în conformitate cu art. 6 alin. (3) din Legea nr. 544/1995, de persoanele care nu au absolvit INJ. De altfel, nu este clar motivul pentru care candidații la funcția de judecători ai CSJ sunt absolviți de obligația de a fi supuși testării cu utilizarea detectorului comportamentului simulat (poligrafului) – condiție prevăzută de art. 6 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 544/1995.

**La art. 7 alin. (3)** – este de sugerat redactarea normelor astfel încât acestea să corespundă celor conținute în art. 10 din Legea nr. 544/1995, art. 2 din Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor, precum și anexei nr. 1 la Regulamentul cu privire la criteriile de selecție, promovare și transferare a judecătorilor, aprobat prin Hotărârea CSM nr. 613/29//2018. Este de acceptat și o normă de trimitere la legislația specială – actele normative citate mai sus. Reținem obiecția și pentru art. 9 alin. (3) din Proiect.



**La art. 8 alin. (3) lit. i)** – de expus în următoarea redacție: „aprobă modelul ținutei vestimentare a judecătorilor Curții”.

**La art. 8 alin. (4) lit. j)** – de expus în următoarea redacție: „examinează și se expune asupra raportului Consiliului Științific Consultativ”. De altfel, Proiectul este lacunar în ceea ce privește statutul Consiliului, fiind de recomandat completarea cu norme care ar fi relevante în acest sens.

**La art. 8 alin. (6)** – este importantă enumerarea motivelor pentru care Plenul CSJ poate decide desfășurarea ședințelor închise.

**La art. 9 alin. (2)** – este de recomandat reexaminarea normelor. Or, aceste prevederi contravin alin. (1) și alin. (2).

**La art. 9 alin. (5) lit. e)** – este de sugerat concretizarea condițiilor în care se organizează și desfășoară concursul pentru funcția de secretar general și secretar general adjunct al CSJ – referirea la actul normativ relevant. În cazul în care este vorba de un act departamental, de specificat emitentul acestuia.

**La art. 10** – este de recomandat concretizarea măsurii în care Legea nr. 59/2007 privind organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești se aplică grefei CSJ.

**La Capitolul III** – este de sugerat reconsiderarea conceptuală a acestora, fapt care ar determina o reexaminare esențială a Capitolului al IV-lea. În opinia noastră, normele nu pot fi menținute pentru motivele reținute în Considerații generale, Justificarea Proiectului, iar decizia asupra judecătorilor CSJ, urmare a reorganizării, ar putea să se efectueze în condițiile legislației în vigoare, aceasta prevăzând procedura evaluării extraordinare a judecătorilor, și cu respectarea tuturor garanțiilor menite să asigure mandatul judecătorului. Din cauza că nu susținem, în principiu, normele, nu le vom analiza în detalii. Totuși, nu putem să nu atragem atenția asupra faptului că normele nu ar trebui să se regăsească în dispozițiile de conținut, ci în Dispozițiile tranzitorii – or procedura evaluării extraordinare nu se va aplica decât la reorganizarea CSJ.

**La art. 21** – este de recomandat incorporarea în Capitolul al II-lea cu redactarea normelor astfel încât să nu conțină decât o referire generală la legea aplicabilă remunerării judecătorilor CSJ.

**La art. 23 alin. (3)** - normele sunt inacceptabile din perspectiva art. 63 alin. (1) din Legea nr. 100/2017. Potrivit prevederilor citate, modificarea unui act normativ este admisă numai dacă nu afectează concepția generală ori caracterul unitar al actului respectiv.